

Onderwijs en
Ontwikkeling

Toelatingsexamens en Ondersteunend Onderwijs

VOORBLAD

Vakcode: NED.LEZ 19.04 Vak: Nederlands lezen

Tijdsduur: 40 minuten (het werkelijke examen is 2 uur)

De volgende hulpmiddelen zijn toegestaan bij het examen: kladpapier

Tekstboek (bijlage bij het voorbeeldexamen Nederlands lezen 19.04)

Succes met het examen!

Beter nu scholier dan in 2000

1) Arme zestienjarige die rond het jaar 2000 naar de middelbare school moest: die stond in het spervuur van 'het studiehuis' of 'het nieuwe leren'. Onderwijsvernieuwingen die achteraf gezien mislukten. Dan staat de middelbare scholier er anno 2016 wel iets beter voor, vindt Richard Toes, de schooldirecteur van de Rotterdamse reformatorische scholengemeenschap Guido de Brès die onlangs promoveerde op onderwijsvernieuwingen in Nederland. "We zijn de laatste jaren zorgvuldiger geworden. Maar veel idealen van rond de eeuwwisseling keren terug: 'de docent als coach' of 'de leerling centraal'. Maatwerk en individualisering zijn de hype. Ik hoop dat zestienjarigen van nu daar beter tegen beschermd worden."

2000 – Vmbo en het studiehuis

2) Als een Hilversumse school aan het begin van de jaren negentig niet in brand was gevlogen, was het misschien wel nooit zo ver gekomen. Maar staatssecretaris van onderwijs Jacques Wallage was zo onder de indruk van de wijze waarop rector Clan Visser 't Hooft haar Roland Holst College na de brand weer opbouwde, dat hij haar vroeg haar beleid vanaf het ministerie over heel Nederland uit te rollen.

3) In Hilversum werden de kinderen volgens Wallage goed op het hoger onderwijs voorbereid. En dat was precies waar de staatssecretaris werk van wilde maken: door de royale studiefinanciering werd er steeds meer gestudeerd aan hogescholen en universiteiten. Hun

docenten klaagden sindsdien wel over het dalende niveau van de student.

4) Op het Roland Holst kregen de leerlingen geen lange betogen van leraren, want die mochten maar tien minuten aan het woord blijven. De leerlingen moesten in groepjes aan het werk, terwijl de leraar begeleidend rondliep. Om de zelfstandigheid te bevorderen, mochten de leerlingen hun eigen prestaties bijhouden in portfolio's. "Wat over het hoofd gezien werd", merkt Richard Toes fijntjes op, "is dat er op de universiteiten ook hoorcolleges gegeven worden."

5) In 1998 was het zover: 'de tweede fase', de hervorming in de bovenbouw van havo en vwo waarin kinderen zelfstandiger moesten leren, werd ingevoerd. Een succes werd het nieuwe 'studiehuis' niet. In schooljaar 2000-2001 hadden alle Nederlandse middelbare scholen de vakkenprofielen ingevoerd.

6) Toes: "Er ontstond een cultus rond vaardigheden die ten koste ging van basiskennis. De meeste leraren zagen weinig in de tweede fase, en gingen achter de deur toch gewoon hun eigen gang. Leerlingen kregen een verwarrende boodschap mee: enerzijds moesten ze meer zelf doen, anderzijds werden de lessen daar door leraren niet goed op ingericht. Er was een groot 'zoek-het-zelf-maar-uit'-gehalte. Leerlingen kregen minder vakkennis mee. Het werd een inhoudelijke kaalslag. Neem het literatuuronderwijs. Dat kwam in de vreemde talen niet meer voor, maar werd ondergebracht in één gemeenschappelijk vak. Dat vak kwam nooit goed van de

grond, waardoor de kinderen de vorming van literatuur niet meekregen. Er gingen op zich wel meer leerlingen direct door naar hogeschool en universiteit, maar daar eenmaal aangekomen, presteerden ze niet beter."

7) Ook op het vmbo, dat in 1999 ontstond uit mavo en lbo, moest zelfstandiger worden gewerkt met 'coachende leraren'. De uitslagen van de eerste centrale examens in 2003 waren goed. Op het vmbo werden kinderen ingedeeld in praktische leerwegen of een theoretische (de oude mavo). Vanuit dit vmbo-t steeg de doorstroom van kinderen naar de havo tussen 2003 en 2010 van 15 naar 21 procent (in 2015 is deze overigens terug op 15 procent). Het grote probleem van het vmbo bleek vooral het imago. Kinderen met gedragsproblemen gingen nu samen naar school met de vroegere mavo-leerling. Dieptepunt voor het imago van het vmbo was de moord in 2004 op leraar Hans van Wieren door een leerling op het Haagse Terra College. Toes: "Terwijl de mavo altijd beschouwd was een emancipatiemonitor, werd het vmbo als minder gezien. De tweedeling tussen vmbo enerzijds en havo/vwo anderzijds nam in deze jaren alleen maar toe."

8) Dat de tweede fase, het studiehuis en het vmbo niet brachten wat politici en beleidsmakers ervan hadden gehoopt, werd vastgesteld door de commissie-Dijsselbloem in 2008. 'Experimenteer nooit meer met onderwijsvernieuwingen waarvan de resultaten niet goed onderzocht zijn', was een van Dijsselbloems belangrijkste conclusies. Clan Visser 't Hooft was toen al met pensioen. Al sinds 2000.

2015 - Excelleren en maatwerk

9) Als Toes zijn eigen school vergelijkt met hoe die zestien jaar geleden was, dan is

het Guido de Brès veel internationaler geworden. Er wordt tweetalig onderwijs gegeven en je kunt er hoogwaardige 'Cambridge'-examens Engels afleggen. Verder zijn er uitwisselingsprojecten met scholen uit Hongarije, Spanje en Groot-Brittannië.

10) Ook ziet Toes dat de positie van de docent veel sterker is geworden. "Die is niet langer uitvoerder van Haagse decreten, maar wordt veel meer uitgedaagd op eigen kennen en kunnen. Op onze scholen verzorgen ze voor ouders, docenten en leerlingen extra vakken als sterrenkunde, Chinees of Hebreeuws en masterclasses en leeskringen over auteurs als C.S. Lewis, Ida Gerhardt en Dietrich Bonhoeffer.

11) Sinds 'de tweede fase' zijn er alweer twee tegenbewegingen op gang gekomen, ziet Toes. "De kritiek werd verwoord door Beter Onderwijs Nederland (BON) onder leiding van filosoof Ad Verbrugge. BON kreeg veel bijval voor het pleidooi voor terugkeer naar vakinhoudelijke kennis. De leraar moest weer instructieve lessen geven, het coachen was van de baan." De rekentaalvaardigheden van leerlingen waren in de tweede fase verwaarloosd. Volgens internationale rapporten was het Nederlandse onderwijs meer gericht op de zwakke leerlingen dan op de uitmuntende. Toen staatssecretaris Sander Dekker in 2012 aantrad, werd het nieuwe mantra 'excelleren'. Hij is nog steeds van plan een rekentoets in te voeren op alle schoolniveaus. Wiskundeleraren, politieke partijen en de Raad van State zijn kritisch.

12) Toes is op zich best blij met het excellentiebeleid. "Het gaat gelukkig weer om het overdragen van kennis. Als directeur kreeg ik geld om programma's op te zetten voor met name de bovenbouw van het vwo. We konden Chinees en Spaans geven. Er kwam een debatclub en

we bouwden een relatie op met de universiteit." Wat Toes wel mist, is de bijzondere aandacht voor zwakkere leerlingen. "Want voor het vmbo krijg ik deze excellentiebudgetten niet."

13) Maar ook dit excellentiebeleid is alweer op zijn retour. Scholen die jarenlang het imago hadden slecht te zijn in het basale reken- en taalonderwijs, zoals de vrije scholen, zijn nu populair. Ouders willen dat hun kinderen ook kennismaken met natuur, spiritualiteit of cultuur.

14) Beleidsmakers relativeren het belang van parate kennis eveneens: "De commissie van Paul Schnabel, Platform 2032 [1], wil bijvoorbeeld dat we aardrijkskunde en geschiedenis op school niet meer geven omdat we die informatie ook wel kunnen opzoeken. De vereniging van middelbare scholen (VO-Raad) onder leiding van Paul Rosenmöller [2] wil een maatwerkdiploma waarin leerlingen zelf kunnen bepalen op welk niveau ze eindexamen in een bepaald vak doen. Het zijn allemaal voorbeelden van individualisering. Misschien in iets andere vorm dan in 2000, maar toch: de zelfstandigheid van de leerling staat weer centraal."

15) Ouders verlangen dat ook, weet Toes: "Ze willen dat hun kinderen voorbereid worden op de 'network society', en dat is

voor scholen een hele opgave."

16) De digitalisering is een ontwikkeling die scholen, net als de hele samenleving, nog veel vragen oplevert. De populariteit van de Steve Jobsscholen is groot: in twee jaar tijd zijn er al 25 in Nederland. Toes weet niet of deze scholen nu het antwoord zijn op de veranderende tijd. "Ik denk zelf dat het nooit goed is om kinderen alleen voor te bereiden op hun rol in de samenleving, de zogenoemde socialisatie. Het gaat ook om persoonlijkheidsvorming en kennisoverdracht."

17) Leerlingen van nu zijn anders dan in 2000, merkt Toes. "Ze zijn verwend met Ipads en mobiele telefoons. De vraag die nu op ons afkomt, is hoe we digitalisering effectief inzetten in het onderwijs. Ook hier zien we veel geëxperimenteer met leerlingen, zonder dat je het effect daarvan wetenschappelijk kunt onderbouwen. Dezelfde fout die gemaakt werd bij de onderwijsvernieuwingen rond 2000."

Naar: Laura van Baars

Uit: Trouw, 24 december 2015

noot [1]: Deze commissie had de taak om advies uit brengen over het onderwijs van de toekomst. Dit advies werd in januari 2016 gepresenteerd.

noot [2]: Paul Rosenmöller was van 1994 tot 2002 fractievoorzitter van GroenLinks. Sinds november 2013 is hij voorzitter van de VO-raad.